

№ 1-50
31014 VII 73373

VII

Н. ЛЕСКОВ

Книгобмен
СССР

ЦАСÖВÖЈ

КОМІ ГІЗ СЫКТЫВКАР 1938

Н. Г. ЛЕСКОВ

ЧАСӨВӨЈ

БИБЛИОТЕКА
Республиканский музей
Кольчугинский район
г. Сыктывкар

Герпасалис

Б. ФЕХТЕРЕВ

VII

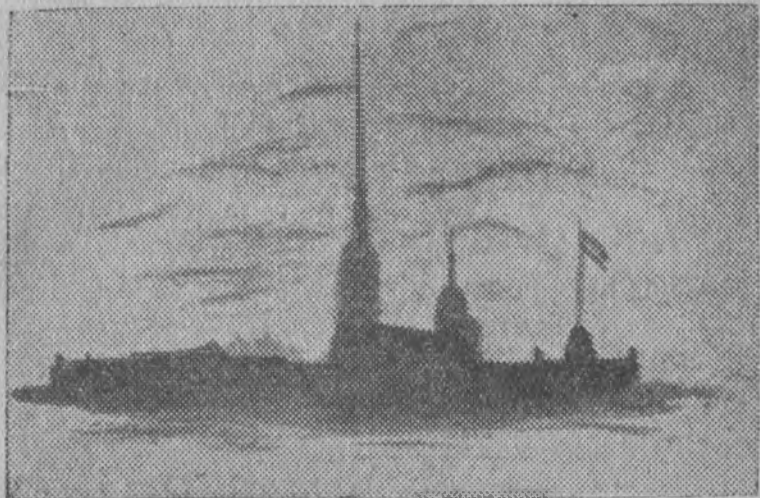
73373

КОМИ ГОСУДАРСТВЕННОЈ ИЗДАТЕЛЬСТВО

СЫКТЫВКАР 1938

31014

ПЕРВОЈ ГЛАВА

Тöлын, 1839-öд воын, крещеңнö гөгөр, Петербургын вöли зев уль поводда. Сещöма ульдис, быттö тулыс воис: лым пондис сывны, керкајас вылыс луннас точöдчис војтва, а јыс јујас вылын лөзöдис, тырис ваөн. Нева вылын, Зимнеј дворец вестын, вöлины жужыд рыјас. Пöлтис шоныд төв, рытыв төв, но зев јон; моресаң вөтлис ва, і лыјлісны пушкајас.

Караулын дворецын сулаліс Ізмајловскöј полкыс рота; тајö ротанас командујтис образованнöј да обществоын зев пыддi пуктан том офицер, Николлај Івановіч Міллер.

Міллер вöли ісправнöј да надежнöј офицер, а дворцовöј караулын сіјö кадö нинöм сещöм öпаснöј тор ез вөв. Кадыс вöли секи самöј шынитөв, лөн. Дворцовöј караулсаң ез требујтчыв немтор, постјас вылын лучкі сулалöмыс öтдор, і бурещ секи, капитан Міллер караул нуан öчередын, дворецын лоі зев тревожнöј, некор вөвлытöм случая.

МӨД ГЛАВА

Первојсө караулас ставыс муніс лучкі: постјас жүкөма, јөзөс сувтөдөма, ставыс муніс лучкі пөра-докөн. Гөсүдар Нїколај Павлович вөлі зонвіча, ветліс рытнас вөлөн гулајтны, воіс гортас да водіс волпас вылө. Унмовсіс і дворецыс. Пуксіс медеа шынітөв вој. Кордегардіјаын вөлі зік-жө чөв. Капітан Міллер суцкіс булавкајасөн асгыс жежыд носө-вөј чышјансө најтысла пыр лөсталыс жужыд саф-јанөвөј жура офіцерскөј креслө мышкө да пуксіс колавны кадсө кнїга дінын.

Міллер век зев радејтліс лыддысны, і сьпонда сіјө ез гажтөмтчывлы, лыддысіс да ез і казавлы, кызі колө војыс; но друг, кык час гөгөрын војнас, сылыс сөлөмсө гудыртіс зев ыжыд тревога: сы дінө воіс разводнөј унтер-офіцер, келдөдөма, јона повзөма, шуаліс термасөмөн:

— Беда, ваше благородіе, беда!

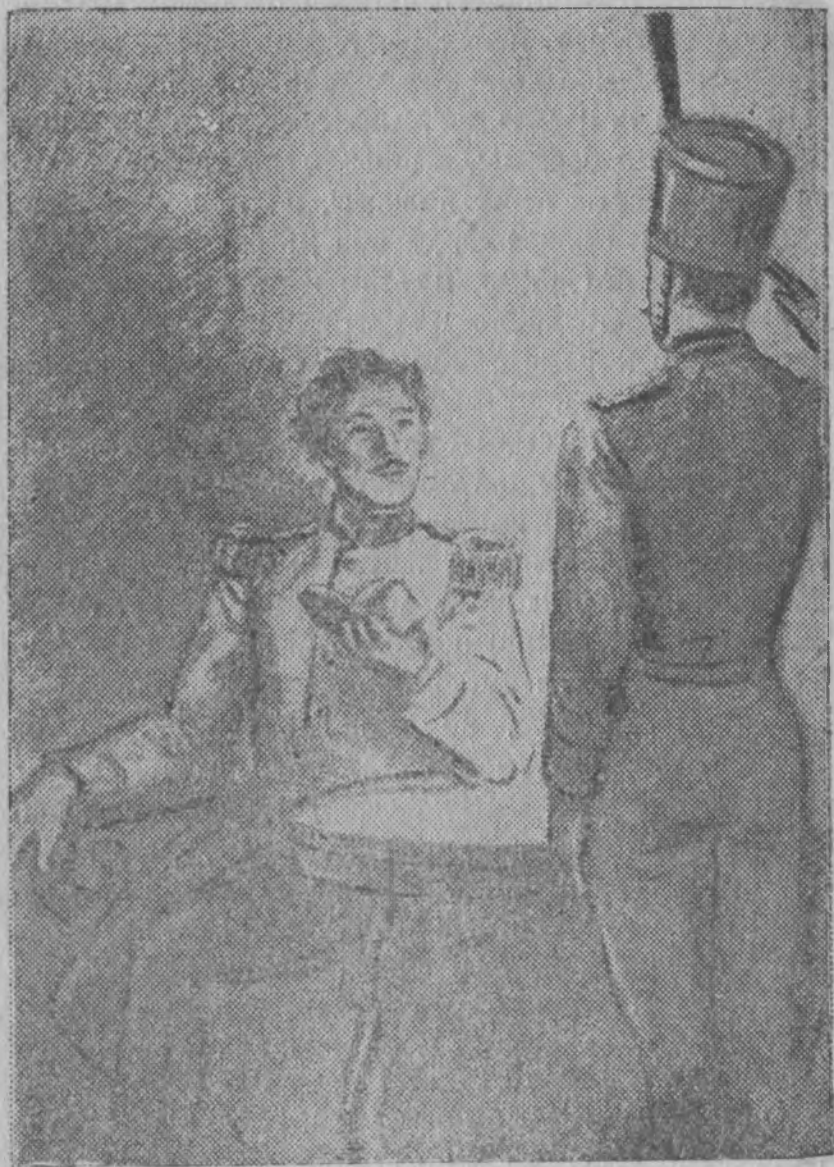
— Мыј сещөмыс?

— Ыжыд несчастье суіс!

Нїколај Івановіч Міллер јона повзөмөн звірк чеччіс і өдва верміс төлкөн төдмавны, кущөм лоі „беда“ да „ыжыд несчастье“.

КОЈМӨД ГЛАВА

Фелөыс вөлі со кызі: часөвөј, Ізмајловскөј полкыс салдат, фаміліјаыс Постыков, өніја Іорданскөј подјезд дорын пост вылын сулалігөн кыліс, кызі Нева вылын, сы вестса рын, вөјө морт і мыјвын-сыс кевмысө—корө отсөг.

—Бѣда, ваше благородіе, бѣда!

Салдат Постніков, господскöј дворовöј јöз пійс, вöлі морт зев нервнöј да зев небыд сөлöма-Сіјö дыр кывзіс ылын кылыс вöјыс мортлыс горзöм, ымзöм шыјас да зік кынміс места вылас. Јона повзöмла сіјö бергаліс, вічöдіс öтарö-мöдарö, кытчöз гінмыс сузіс берег пöлöныс, но ні сен ні Нева вылын, быттö нарошнö, ез вöв ні öті ловја кока.

Отсöг сетны вöјыс мортлы некод оз вермы, і сіјö непременно вöјö...

А вöјыс мортыс сещöм дыр да сещöм чорыда вермасö...

Кажічö ескö сылы öтитор-нін сöмын колö—вынсö пестöг леччыны ва пыдöсас, да оз, оз! Сылөн ебöссыс петöм ымзöмыс да отсöг вылö чуксалан горзöмыс то орласны да лаңтласны, то бара пондыласны кывны, да пыр матынжык да матынжык дворцовöј набережнöј дінын. Тыдалö, мортыд абуна шöјөвошöма да кутсö лүчкі береглян, вескыда пöнарјас југөр вылö, но толкö сіјö, тöдöмыс, оз вермы спасітчыны сы вöсна, мыј бурещ тајö тужтіыс локтігөн сіјö вескалас іорданскöј јукмöсö. Сені сіјöс кыскас јі улас—і пом... Со, бара лаңтіс, а мінут мысгї бара пондіс болскыны да ымзыны: „Спасітöј! Спасітöј!“ Öні сещöм-нін матын, весіг кыліс валөн плещітчöм, кызі сіјö ваын бултїкасö...

Салдат Постніков кутіс думажтны, мыј спасітны тајö мортсö зев кокні. Котöртны-кö öні јі вылас, то вöјысыд вот зік сені і ем. Шыбытны сылы гез пом, лібö мыччыны бед, лібö нужöдны ружје,— і сіјöс лоö спасітöма. Сіјö сещöм матын, мыјвермас кутчысны кїнас да чеччыштны. Но Постніков помнітö і служба, і прїсага; сіјö тöдö, мыј сіјö часöвöј,

Сјо дыр кывзис ылысаң кылан горзөмсө
вөјыс мортлыс.

а часөвөйлү нинөм ыло і нинөкущөм помка понда оз поҕ еновтны ассыс будкасө.

Мөдарө-кө, сөлөмыс Постниковлөн некыҕ оз пө-көритчы: сизі і јонтө, сизі і чеччө, сизі і кынмылө... Көт нещышт сижөс да аслад кок улад шыбит,—сещөм неспокојнөј лоі сижө тајө ымзөмгыс да горзөм-гыс... Страк-өд кывзыны, кор мөд морт пөгібайтө, а не сетны тајө пөгібайгыс мортыслы отсөг, кор сы ыло ем став поҕанлуныс,—өд будкаыд места ывгыс оз пышјы, і некущөм мукөд сикас омөлтөр оз ло. „Алі котөртны, а? Оз аҕывыны... Ок, господі, регыд-нин көт ескө мед пом лоө! Бара горзө...“

Өтү час жынјөн, кор тајө кыссіс, салдат Постников сещөма нещкысис сөлөмнас да сылы кутіс кажитчыны-нин, мыј сижө „јур садсө“ воштыны пондіс. А салдатыд сижө вөлі вежөра, ісправнөј, төлка і зев бура гөгөрвоө, мыј еновтны ассыд пост ем сещөм мыж часөвөйлү, кодыс пырыс-пыр-жө кыскасны војеннөј судө, а сесга вөтласны стрөј пыр шпіцрутенјасөн ¹⁾, а сесга катарга, а гашкө нөшта і „лыјласны“; но ојдөм ју ывсаң бара кыліс горзөм, пыр матынжык да матынжык, і кылө-нин болскөм да ын ывті пессөм.

— Вө-ө-ја!.. Спаситөј, вөја!

Вот тани бурещ і ем іорданскөј јукмөсыд... Пом лоө!

¹⁾ Шпіцрутенјас—вөснөдік бедјас. XIX нем заводітчігөн Ныколајевскөј Россіјанын мыжмөм јөзөс нөјтлывлісны шпіцрутенјасөн. Медсасө тајө вөлі паскалөма војеннөј јөз костын.

Постніков јешщѣ раз-мѣдыс вѣдѣліс гѣгѣрбок. Нѣкѣн ловја лов абу, сѣмын тѣв вѣсна пѣнарјас тіралѣны, рѣмѣыштѣны, да тѣв нылыд локтѣ тајѣ орјасан горѣѣмыс... гашкѣ, медбѣрја горѣдѣмјас...

Со јешщѣ болсмуні, јешщѣ ѣтчыдыс горѣдѣм, і ваын кутіс булкакывны.

Часѣвѣј ез вермы терпітны і еновтіс ассыс постѣѣ.

НОЛЬДИ ГЛАВА

Постніков ускѣдчіс пос вылѣ, котѣртіс чеччан сѣлѣмѣн јі вылѣ, пыріс рысан кајѣм ваас, регыд аѣѣіс, кѣні вѣлі пессѣ вѣјыс мортыд, і нужѣдіс сылы ассыс ружјесѣ.

Вѣјыс морт кутчысіс прікладѣ, а Постніков кыскіс сіјѣс шыкѣдыс да кыскіс берегас.

Спасітѣм мортыс і спасітысіс кыкнаныс вѣліны сулік ва, но сы вѣсна, мыј спасітѣм мортыс вѣлі ѣік ебѣссыс усѣма, тіралѣ, кок јылас оз ѣшы, спасітысыс, салдат Постніков, ез рѣшітчы колны сіјѣс јі вылѣ, а петкѣдіс берегдор улѣчаас да кутіс дѣж-насны, кодлы ескѣ сіјѣс сетны. А сек коста берегдор улѣча вылын тыдѣвтчіс вѣла-дѣдѣда, кѣні пукалѣ вѣлі прідѣворнѣј інваліднѣј командаыс офіцер (бѣрынжык тајѣ командасѣ вѣлі бырѣдѣма).

Тајѣ, Постніков дінѣ зев не кадын воыс госпо-дѣныс, вѣлі, тыдалѣ, зев кокнідік да сетчѣ-жѣ не-уна тѣлктѣм, зев нахалнѣј морт. Сіјѣ чеччыштіс дѣдѣсыс да кутіс јуасны:

— Кущѣм морт... кущѣм јѣз?

— Вѣјны пондыліс, пѣдны,—завадѣітліс Пост-ніков.

— Kodi вѳжны? Kodi, те вѳлн? Мыла тащѳм
местаын?

Мѳдыс толкѳ пыркѳдчѳ, а Постннков ез-нн вѳв:
снѳ бостнс ружесѳ пеллом вылас да бѳр сувтнс
будкаѳ.

Гѳгѳрвоис-ѳ ез офнцер, мыын фелѳыс, но воѳѳ
снѳ ез понды жуасны, а пырыс-пыр-жѳ бостнс аскѳ-
дыс додѳас спаснѳм мортѳс да гѳннтнс снѳкѳд Мор-
скѳј улнчаѳ, Адмнралтејскѳј частса сјезжѳј домѳ.

Сенн офнцер внсталнс прнставлы, мыј тајѳ кѳта-
гѳм мортыс, кодѳс снѳ ваяѳднс, пондылнс вѳжны
дворец вестса рыѳ, а снѳ, господайн офнцер, спасн-
тнс тајѳ мортсѳ ас олѳмнас рнскујтѳмѳн.

А мортыс, кодѳс спаснтнсны, вѳлн н ѳнн-на сулн-
ва, гегдѳма, лнгышмунѳма. Повѳѳмысла да тащѳма
пессѳмысла сылѳн бырн садыс, н сылы вѳлн рнк вез-
код, кодн спаснтнс снѳс.

Сы дннын нокснс узан сннма полнцейскѳј фелд-
шер, а канцеларнјаас гнжнсны прѳтокол ннвалнднѳј
офнцер внсталѳм сертн, да полнцейскѳј јѳз самѳн
подозрнтелнѳја шеннсны, кнрн снѳ ачыс рнк косѳн
петѳма ваыс? А офнцер, кодлы зев окѳта вѳлн пѳ-
лучнтны „вѳјысјасѳс спаснѳѳмыс“ медал,—внсталнс
тајѳс кущѳмкѳ торја шуда случаяѳн, но внсталнс зев
нскладнѳ да вернтны поѳѳѳма. Муннсны чуксавны
прнставѳс, ыстнсны корсны справкајас.

А сек кѳста дворецын тајѳ фелѳ куѳаыс пансн-
ны-нн мукѳд снкас, гырысжык фелѳјас.

— Мыса морт... мыса јоз?

дворцовӢ караульнаын немтор оз вӢлі тӢдны, мыҗ лоі сы бӢрын, кор спасітӢм мортӢс бостіс ас доддас інваліднӢй офицер. Сени ізмајловскӢй офицер да салдатјас вӢлі тӢдӢны сӢмын, кыҗи налӢн салдатыс, Постніков, еновтӢма будкасӢ да ускӢдчӢма спасітны мортӢс, а кыҗ тајӢ лоӢ воінскӢй објазанностын ыжыд нарушеніје вӢчӢм, то радовӢй Постніков Ӣні непременно сурӢ сурдӢ да бедјас улӢ, і став началствујущӢй лїцојас полкын, ротнӢй командїрсаң бостӢмӢн, сурӢны страшӢннӢй непријатностјас улӢ, мыҗыс некыҗ оз поҗ правдајтчыны.

БрӢд ва да гердӢм салдат ПостніковӢс, тӢдӢмыс, пырыстӢм-пыр-жӢ вӢлі вежӢма пост вылыс да вайӢддӢма кордегарѳїјаӢ, кӢні сїјӢ нем соггытӢг вїсталис Нїколај Івановїч Мїллерлы ставсӢ, мыҗ јылыс мї тӢдам-нїн, вїсталис весїг, кыҗи інваліднӢй офицер пуксӢдїс аскӢдыс спасітӢм мортсӢ да щӢктїс кучерыслы гӢнїтны АдміралтејскӢй частӢ.

Опасност кутїс ыждыны, ердїасӢмыс мездысны некыҗ оз поҗ. ТӢдӢмыс, інваліднӢй офицер ставсӢ вїсталас прїставлы, а прїстав пырыс-пыр јуӢртас та јылыс обер-полїціјмејстер КокошкінӢс, а сїјӢ доложїтас асывнас государлы, і пангас „пӢс пывсан“.

дыр думажтны вӢлі некор, колӢ вїставны делӢ јывгыс гырысжыкјаслы.

Нїколај Івановїч Мїллер пыр-жӢ мӢдӢдїс тревожнӢй запіска аслас баталјоннӢй командїрлы, подполковнїк Свїнјїнлы, кӢні корїс сїјӢс кыҗ-мыҗ вермас регыджык локны дворцовӢй караульнаӢ, да кыҗ поҗӢ отсавны тајӢ страшнӢй бедаас.

Тажö вöли кујим час гөгöрын-нын, а Кокошкін ветлывліс докладöн государ дінö воэ асылын,—сіз-кö, став думажтöм да лöсöдчöм вылö колі зев еща кад.

КВАЛТÖд ГЛАВА

Подполковнік Гвінјинлөн ез вöв жаллуныд војтыр дінö, ез вöв сещöм небыд сөлöма, мыјон пыр торжавліс Ніколај Івановіч Міллер. Гвінјин ез вöв зік сөлöмтöм морт, но медвојдөр да медјона сіјö вöлі „службіст“ (сещöм тіп, код жылыс öні каз-тылöны дівітöм пырыс). Гвінјин вöлі стрөг да весіг радејтліс щөгöлајтны дісціпліна требутöмнас. Сіјö торја ез радејтлы јöзлы лок вöчны і ез зіллы, ме-дым кодлыкö прöста лок вöчны, но нарушітас-кö мортыс кöт кушöм-нібуд објазанност служба ку-за, Гвінјин некор ез прöстїтлыв. Сіјö лыддіс, мыј нінöмла төлкујтны да төдмавны, мыј понда да кызі тајö случајын мортыс мыжміс. сылөн вöлі öтї пра-вілö, мыј служба вылын быд мыжыс мыжа. А сы-понда караулнöј ротаын быдөн вöлі төдöны: мыј ковмас кывкутны радöвöј салдат Постніковлы ас-гыс постсö еновтöмыс, а Гвінјин та жылыс шогсыны оз понды.

Ташöмөн тајö штаб-офіцєрсö төдлісны і началь-ство, і јортјасыс.

Кевмысны Гвінјинлы лїбö весіг пробујтлыны небöдны сылыс сөлöмсö—нектор вöлі і думажтны. Кызі карјера вöчыс мортлөн, Гвінјинлөн чорыдлу-ныс вöлі нінöмөн прöјміттöм, но і сылөн, кыз Ахіл-лєслөн, вöлі слабöј места.

Гвінјинлөн вöлі бура заводїтчöм служебнöј кар-

јера, кодѳс сїјѳ, ѿерт, јона вїрїс да дѳѳѳрїтїс, ме-
дым сы вылѳ, кычї параднѳј мунѳїр вылѳ, нї ѳтї
бус ез пуксы; но сылы дѳверїтѳм баталјонын слу-
жїтыс мортлѳн тајѳ несчаснѳј выходкаыс водас
став част ѳїсцїплїна вылѳ лок славаѳн. Мыжа алї
абу мыжа баталјоннѳј команѳїр сыыс, мыј сылѳн
ѳтї салдат вѳчїс ковтѳм постунок вѳјыс мортѳс
спасїтѳм вѳсна,—тајѳ оз кутны вїдлавны сїјѳ јѳзыс,
кодјасыс завїсїтѳ сылѳн бура заводїтѳм да сещѳм
јона дѳѳѳрїтан служебнѳј карјераыс Свїңјїнлѳн, а
унаѳн весїг зев лубѳ пырыс нѳшта гѳгылтасы кер
сы кок улѳ. Гѳсудар, ѿерт, скѳрмас да непременно
шуас полкѳвѳј команѳїрлы, мыј сылѳн „слабїнїк
офїцерјас“, мыј сылѳн „јѳзсѳ ас вѳла вылѳ лѳѳѳма“
А кодї тајѳс вѳчїс?—Свїңјїн. Вот тачї і мѳдасы
пыр їндавны, мыј „Свїңјїн слаб“, да тачї, гашкѳ,
небыдлунѳн кѳрїтѳмыс і колѳ Свїңјїн репутација
вылын нем кежлас. Не лоны-нїн секї сылы тѳдчана
мортѳн ас кадса јѳз пѳвсын, не колны-нїн сек ас-
сыс портретсѳ Россїјскѳј государствоса їсторїческѳј
ѳејателјас галерејаын.

СІҢИМӢД ГЛАВА

Мыјѳн пѳлучїтїс кујїм час гѳгѳрын војнас тајѳ
тревожнѳј запїскасѳ капїтан Мїллерлыс, Свїңјїн пы-
рыс-пыр-жѳ ѳвїрк чеччыштїс волпас вылыс, паста-
сїс формаѳ і повѳѳѳмѳн да скѳрмѳмѳн воїс Зїмнѳј
дворец караульнаѳ. Танї сїјѳ пыр-жѳ вѳчїс допрос
радѳвѳј Постнїковлы да аччїс, мыј некытчѳ лѳсав-
тѳм случај збылыс лѳѳма. Радѳвѳј Постнїков бара
нїнѳмыс соссытѳг ставсѳ вїсталис аслас баталјоннѳј

командіры, бурец сіѳ-жѳ ставсѳ, мыј лоі ськѳд пост вылын суалігѳн, да мыј Постніков војдѳр-нін вісталіс аслас ротнѳјыслы, капітан Міллерлы. Салдат шуіс, мыј сіѳ „јен возын да государ возын мыжа прѳстїтны поэтѳма“, мыј сіѳ пост вылын суалігѳн кыліс рыѳ вѳјыс мортлыс горзѳмсѳ, дыр вермасіс служебнѳј долг да мортѳс жалїтѳм мѳвп-јасѳн, мыј бѳрјавылыс сіѳ ез-нін вермы воѳѳ пыкыны: еновтїс будкасѳ, чеччыштїс јї вылѳ да кыскїс вѳјыс мортѳс берегѳ, а сенї, грекыд вылѳ, сурї дворцѳвѳј інвалїднѳј командаса офіцерлы.

Подполковнїк Гвінїн вѳлі пікын, сіѳ верміс бурѳдыштны ассѳ сѳмын Постніков вылѳ локсѳ лезѳмѳн, кодѳс пырыстѳм-пыр вескыда тасан-жѳ мѳдѳдіс арестѳ казармаса карцерѳ, а сесса шуіс кымынкѳ јос кыв Міллерлы, кѳрїтыштїс сіѳс „гуманнї-чajtѳмыс“, кодї некытчѳ оз ладмы војеннѳј служба вылын; но ставыс тајѳ вѳлі тырмытѳм, меѳым ладмѳдны зугсѳм делѳ. Корсны правдајччан туј, лїбѳ кѳт-нін корсны ізвіненїе ташѳм поступокыс, кызі часѳвѳјлѳн ассыс постсѳ еновтѳм, оз вѳлі поѳ, і колї сѳмын ѳтї туј— зѳбны тајѳ став делѳсѳ госу-дарыс...

Но поѳѳ-ѳмѳј кыѳкѳ зѳбны тајѳс?

ѳерт, тајѳс некыѳ-нін оз поѳ сывѳсна, мыј вѳјыс мортѳс спасїтѳм јылыс тѳдісны не сѳмын став караулнѳјјасыс, но тѳдіс і сіѳ лѳг петкѳдлыс інвалїднѳј офіцерыс, кодї ѳерт вевјалїс-нін ѳнѳѳ јуѳртны та јылыс генерал Кокошкінѳс.

Кытчѳ ѳні мунны? Код дїнѳ ускѳдчыны? Кодлыс корсны отсѳг да дорјѳм?

Гвінїн кѳсјїс мунны велїкѳј княѳ Міхаїл Павло-

віч дінö і вігавны нем согсытöг сылы ставсö. Тащöм модаыс секі частö вöвливлі. Мед, шуам, великöй княз, аслас öзжан морттујнас, скöрмас да горзыштас, но сылөн вöлі сещöм сам да обычај: кымын јонжыка первојсö скöрмылас да відас, весіг зев јона öбідітас, но сымын регыджык бöрынас сіјö милöст петкöдас да ачыс-жö і бостчас дорјыны.

Тащöм случаяыс вöвли не öтчыдыс, да најöс мүкöддырјі нарошнö корслывлісны. „Відöмыд паском јурјылад оз öшјы“, і Свіңјінлы зев окота вöлі помавны делöсö тащöм ногөн, но позö-öмöј војын пырны дворецö да тревожітны великöй князöс? А вічысны асылöз да мунны Міхаіл Павловіч дінö сы бöрын, кор Кокошкін вевјалас пыравны докладөн гöсудар діно,—лоö сор-нін. Кор Свіңјін думажітс да мајшасіс та вылын, а сесса неуна сајкалыштіс, сы јурвежöрын вогсіс нöшта öті туј. коді öнöз вöлі зөбсасö бытö ру пыщкын.

КÖКЈАМЫСÖд ГЛАВА

Војеннöј пріјомјас пыщкын ем öті тащöм пріјом: сіјö здукас, кор угрожајтö медыжыд опасност осаждајтан крепост стена вывсан, колö не вешјыны ылöжык сетыс, а вескыда мунны стенјас увтіыс. Свіңјін решітіс не вöчны немтор, мыј сылы воліс јурас первојсö, а пыр-жö мунны вескыда Кокошкін ордö.

Обер-поліцімејстер Кокошкін јылыс Петербургын секі сорнітілісны зев уна страшнöјторјас да лöсавтöмтор, но сы јылыс-жö сорнітісны, мыј сіјö зев тактічнöј морт, аслас тактічностнас кужö сіјö делöјас бергöдны не толькö „гутыс слөнöс пöртöмөн,

но сещом-жө кокниа кужө делө вöчны „слöныг гутö бергөдöмөн“.

Кокошкин збылыс вöли зев стрöг да зев грöза морт, быдөн вылө воштіс ыжыд полөм, но сижö-жө мукöд дырји вöчліс мілöст шалунјаслы да веселчак-јаслы војеннöјјас пыс, а тащөм шалунјасыд сижö ка-дö вöлины уна, і најö не öтчыдыс кордлісны тајö ыжыд вына моргыслыс öтсөг. Колö шуны, закоті-гас-кө вöли, сижö унатор вермыліс і унатор кужліс вöчны. Тащөмөн сижöс тöдлісны Свіңјин і капітан Міллер. Міллер сің-жө ышöдіс ассыс баталјоннöј командірсö смелмөдчыны пырыс-пыр мунны Кокош-кін дінө да дöверітчыны сижö ыжыд „мілöст да такт“ вылө, коді тöдöмыс, отсалас генераллы, кызі петны тајö дöсаднöј делöгыс, медем не скöрмөдны гөсударöс; колö шуны, Кокошкинлы ыжыд старан-неөн пыр тајö лүчкі удајчывліс.

Свіңјин пасталис шыңелсö, лептіс сінјассö выв-лан да кымыныскö шуіс: „Господі, господі!“ і му-ніс Кокошкин öрдö. Тајö вöли асылын, вітöд час вылө петөм бöрын-нін.

ÖКМЫСÖд ГЛАВА

Обер-поліціјмејстер Кокошкинöс садмөдісны да доложітісны сылы Свіңјин јылыс, коді воіс зев важ-нöј да нужöдны позтөм делө куза.

Генерал пыр-жө чеччіс да петіс Свіңјин дінө, ар-халукö 1) павтыртчөмөн; сижö ніртіс плешсö, очса-ліс да јöжгылагіс. Ставсö, мыј вісталис сылы Свің-

1) Архалук—халат.

јин, Кокоскин кывзис внимателноја спокојноја. Фелдсө небчодом жылыс кевмысом выло шуис сомын отитор:

— Салдат еновтис будкасө да спаситис мортос?

— Так точно,—вочавізіс Свинјин.

— А будкаыс?

— Коллі секи тыртөг.

— Гм... Ме тајо тода, мыј сјјө коллі тыртөг. Зев рад, мыј сјјос ез гусавны.

Свинјин та бөрын јещцө јонжыка веритис, мыј сјјө ставсө-нын тодө, і мыј сјјө, ферт-нын, решитис ас кежас, кушом ногон сјјө доложитас та жылыс асја доклад дырјі гөсударлы, і решенјесө ассыс вежны оз понды. Не тајо-кө, ташом событјеыд, кызі часө-вөјлөн ассыс постсө дворцовөј караулын еновтом, тодөмыс, ескө јонжыка тревожитис енергичној обер-поліціјмејстерөс.

Но Кокоскин немтор оз вөлі тод. Прістав, код дінө воіс інвалідној офіцер спаситөм морткод, ез лыдды тајос кушомкө торја важној фелдөн. Сы серті тајо вөвсө ез вөв сецөм фелө, медем војын та вөсна тревожитны мушом обер-поліціјмејстерөс, да і ачыс фелөыс пріставлы кажиччис кыккө подозрительнојөн сы вөсна, мыј інвалідној офіцер вөлі зік кос, а тајо некызі ез вермы лоны, збыль-кө офіцер спаситис вөјыс мортсө аслас олөмөн ріскујтөмөн. Прістав вічөдіс тајо офіцер вылас, кызі толкө слава радејтыс, пөрјасыс морт выло, кодлы окота лоөма өшөдны морөсас нөшта өті медал; сы понда, кордежурнојыс пріставлөн гіжіс протокол, прістав кутіс офіцерөс ас дінас да зіліс тодмавны сы віста-

Генерал пыр-жб чечис да петис Свнџин днб...

лѳмлыс збылунсѳ, зев подробнѳја сылыс быдтор
јылыс јуасѳмѳн.

Прѳставлы ез-жѳ вѳв зев лѳсыд, мыј ташѳм со-
бытѳјеыс лоѳ сы частын, да вѳјыс мортсѳ кыскѳс не
полѳцејскѳј, а дворцовѳј офѳцер.

А мыј Кокѳшкѳнѳс ез вывтѳ јѳна тревожѳт тајѳ
делѳыс, вѳлѳ колѳ гѳгѳрвоны сѳзі: ѳтѳ-кѳ, сѳјѳ зев
јѳна вѳлѳ муѳѳма куѳ лунбыд нокгѳмыс да војнас
нѳшта кык пѳжар кусѳдѳмын участвујтѳмыс, а мѳд-
кѳ, сѳјѳн, мыј часѳвѳј Постѳнѳковлѳн делѳыс сыѳѳ,
господѳн обер-полѳцѳјејстер дѳнѳ, вескыда оз вѳлѳ
касајтчы.

Но Кокѳшкѳн пыр-жѳ вѳчѳс колана распѳраже-
нѳје.

Сѳјѳ ыстѳс Адмѳралтејскѳј частса прѳставла, щѳк-
тѳс сылы пырѳстѳм-пыр јавѳтчыны ѳнвалѳднѳј офѳ-
церкѳд да спасѳтѳм морткѳд. Свѳнјѳнлы щѳкѳтѳс вѳч-
чыслыны кабинет дѳнса ѳѳѳтѳк прѳјѳмнѳјас. Сесса Кѳ-
кошкѳн пырѳс кабинетас да, ѳѳѳссѳ ас бѳрсыс пѳд-
лавтѳг, пукѳсѳ пызан сајѳ, заводѳтлѳс кырымавын
бумагајас; но пыр-жѳ лезѳс јурсѳ кѳ вылас да ун-
мовѳсѳ пызан сајѳ, креслѳ вылѳ.

ДАСѳД ГЛАВА

Секѳ јешщѳ ез-на вѳвны нѳ карса телеграфјас, нѳ
телефѳнјас, а началствоыс спешнѳј прѳказјас нов-
лѳдлѳм могыс скачѳтлѳсны быдладѳрѳ „неламын сурс
курјерјас“, код јылыс дыр кежлѳ колѳ паметѳ Гогол
комедѳја сертѳ.

Тајѳ, тѳдѳмыс, мунѳ вѳлѳ не сещѳм ѳдјѳ, кыѳѳ

телеграф да телефон пыр, но сы пыдди тајо вел
јона шыџодлис карсö да петкөдлис началстволыс лун
і вој суга виџөдөмсö.

Кытчöџ. Адміралтејскöџ частыс ез воны кашмөм
прістав, офіцер спасітел, а сіџ-жө і спасітөм мортыс,
нервнöџ да енергічнöџ генерал Кокошкін ојбыртліс
да чікөџ палаліс. Тајо төдчө вөлі сы чужөм серті і
сорні сертіыс.

Кокошкін коріс ставнысö кабинетас, накөд щöш
коріс і Свіңјінөс.

— Протокол?—өті кылөн урчитөмөн коріс пріс-
тавлыс палалөм гөлөсөн Кокошкін.

Сіјө сетіс сылы кусінтөм бумага ліст да нөжјө-
нік вашнітіс:

— Дозволіт меным доложітны ваше превосходи-
телстволы некымын кыв по-секрету...

— Ладнө.

Кокошкін вешјыштіс өшің амбразур дорө, а сы
бөрыс прістав.

— Мыј сешөмыс?

Кыліс пріставлөн глушітөм вашкөдөм да гене-
раллөн јасыда ружтышталөм.

— Гм... да! Но, мыј-нө?.. Тајо верміс лоны..
Најө сы вылын сулалөны, медем косөн петны... Сег-
са немтор?

— Немтор.

Генерал петіс өшің амбразур діныс, пуксіс пы-
зан сажö да пондіс лыџдыны. Сіјө лыџдіс протокол-
сö ас кежас, ез петкөдлы ні повзөм ні верітчйтөм,
сесса гораа да решітелнöџ гөлөсөн шыасіс вескыда
спасітөм морт дінө:

— Кыџ-нө те, вокө, вескалін дворец вестса рыас?

— Мыжа,—шуіс спасітөм морт.

— То-то! Код вөлін?

— Мыжа, код ег вөв, но гажа.

— Кызі ваас вескалін?

— Көсјі вужны вескыда јі вывтыс, сорғи гујыс да вескалі ваб.

— Сің-кө, сінмад вөлі пемыд?

— Пемыд, гөгөр пемыд вөлі, ваше превосходітелство.

— І те ен вермы аңывны мортсө, коді тенө кыскіс?

— Мыжа, немтор ег аңыв. Вот тајө, буракө.— Сіјө індіс офіцер вылө да содтіс:—јона повзі да ме ег аңыв.

— Сіјө со-өд і ем, шлајтчанныд, кор колө уңы! Віңөд-жө өні да помніт нем чөжыд, коді тенад спасітелыд. Бур морт ез жаліт те вөсна асгыс олөмсө!

— Нем кута помнітны.

— Кың німыд тенад, господін офіцер?

Офіцер вісталіс асгыс німсө.

— Кылан?

— Кыла, ваше превосходітелство.

— Те православнөј?

— Православнөј, ваше превосходітелство.

— Гіж свертөкө тајө німсө, за-здравіје каңтывны.

— Гіжа, ваше превосходітелство.

— Кевмыс јенлы сы вөсна да весас таг: те сеса воңө он ков.

Мортыд копыртчыліс генераллы кок улөңыс да петіс зев рад пырыс, мыј кокніа мездысіс.

Гвінҗін сулаліс да шенҗіс, кыҗі тајо ставыс таҗі бергөдчө јен мїлөстөн!

ДАСӨҒІКӨД ГЛАВА

Кокешкін шыасіс інваліднөј офицер дінө:

— Те спасітін тајо мортсө, аслад олөмөн рїс-кујтөмөн?

— Так точно, ваше превосходїтельство.

— Свідїтелҗас тајо делөас ез вөвны, да сор кад понда ез вермыны і лоны?

— да, ваше превосходїтельство, вөлі пемыд, і берегвыв улҗаын некод ез вөв, часөвөјјасыс кынҗі.

— Часөвөјјас јылыс нїнөмла каҗтывны: часөвөј віҗө ассыс постсө і оз вермы мунны мукөдторҗас вылө. Ме верїта, мыј гїжөма протоколас. Од тајо тїјан вісталөм сертї?

Тајо кывҗассө Кокешкін шуїс торја-нїн төдчө-дөмөн, кыҗ бытөө грөҗїтчїс лїбө көсҗїс чїрыштны.

Но офицер ез повҗы, а былөдіс сїнҗассө, чурҗө-діс возө морөссө да шуїс:

— Менам вісталөм сертї, і ставыс тајо вернө, ваше превосходїтельство.

— Тајо поступок достөјнөј награда вылө.

Мөдыс кутїс копрасны да атөавны.

— Нїнөмыс атөавны,—возө нуөдіс Кокешкін.— Ме доложїта тїјан самоотверженнөј поступок јылыс государ імператорлы, і морөсад тїјанлы, гашкө, талун-жө лоө өшөдөма медал. А өнї верманныд мунны гортаныд, јуөј пөсөс да некытчө ен петөј, гашкө, тї ковманныд-на.

Инваліднөј офицер нимкодысла бзјіс, копыртчыліс да петіс.

Кокошкін візөдліс сы бōрыс да шуіс:

— Вермас лоны, гōсудар закотітас ачыс сіјōс ачывны.

— Кывза,—гōгөрвана вочавізіс прістав.

— Ті меным сесга он колōј.

Прістав петіс, пōдлаліс ас бōрсаыс озōссō да пыр-жō, кызі јеннога морт, пернапасасіс.

Инваліднөј офицер віччысіс пріставōс уліас. і најō мōдісны отлаын, татчō локтōм дорыс буржыка мō-да-мōд дінас относітчōмōн.

Обер-поліціјмејстер кабинетын колі отнасōн Свинјін. Кокошкін војдōр куза да јоса візөдліс сы вылō, сесга јуаліс:

—Ті ен-на волōј велікōј княз ordō?

Кор сорнітлісны велікōј княз јылыс, быдōн тō-дō вōлі, мыј сорныыс мунō велікōј княз Міхаіл Павлович јылыс.

— Ме вескыда јавітчі тіјан дінō,—вочавізіс Свинјін.

— Kodі тіјан караулнōј офицерыс?

— Капітан Міллер.

Кокошкін бара візөдліс Свинјін вылō, сесга шуіс:

— Ті, кажіччō, војдōр кызкō мōдног віставлінныд меным.

Свинјін весіг ез гōгөрво, мыј дінō тајō вōлѣ шуōма, і чōв оліс, а Кокошкін содтіс:

— Но, оні всо-ровно, бура тіјанлы узны!

Аудіенціја помасіс.

Луншөр бөрын часын инвалиднөй офицерос збылыс бара вөлі корөма Кокоскин динө; генерал зев меліа висталис сылы, мыј гөсудар зев дөвөлен, мыј сы дворецын инвалиднөй командаса офицерјас пөвсын емөс тащөм төлка да самоотверженнөй јөз, да награждајтө сјјөс „пөгібајтыгөс спаситөмыс“ медалөн. Секи-жө Кокоскин аслас киөн сетис геројлы медалсө, і офицер мөдіс сјјөн щөгөлајтны. Фелөсө сјґ-кө позө вөлі лыддыны помасөмөн, но подполковник Свинјин тани вөлі аґґө мыјкө помавтөмөн-на і сјјө лыддыс аслас мөгөн пуктыны тајө фелө вылас point sur les і ¹⁾).

Свинјин сещөма тревожитчис, мыј кујим лун виси, а нолөд лунас чеччис, ветлис Петровскөј домикө, сылөдіс благодарственнөй молебен спасител образ воын, воис гортас успокоитчөм сөлөмөн да ыстис капитан Миллерла.

— Но, слава богу, Николај Иванович,—шуис сјјө Миллерлы,—өні мијан јур вылө өшјөм гымалан кымөр прөјдітис, мијан несчастнөй фелө часөвөјкөд зікөґ ладмөдөма. Öні, ме чајта, ми вермам спокойнөй-жыка лолыштны. Ставыс тајө лоі мијан, ферт, медвојдөр јен милоґт куґа, а сесса генерал Кокоскин милоґтөн. Мед сы јылыс шуөны, мыј сјјө і сөлөм-төм морт, но ме сылы ыжыд аттө кута да почітај-та сылыс суслунсө да тактсө. Фивө, кушчөм мастера сјјө іспользујтис тајө инвалиднөй плутыслыс ошјысөмсө, вескыда-кө шуны, сјјөс, наглецөс, колө вөлі не

¹⁾ Point sur les і—пуктыны точка і вылө (і)—вајөдны фелөсө помөз.

медалён наградитны, а бурінҗика кыкнан боксё нөйтны конушһаын, но һемтор он вөч: сійөс колө вөлі ісползутны, медем уна мукөд јөзөс спаситны. Кокошкынд бергөдіс став делөсө сещөм суса, мыҗ һекодлы һекущөм һепріјатност ез ло, а мөдарө, колыны быдөн зев радөс да дөвөленөс. Ас костын шуны, меным віставлісны өті морт пыр, мыҗ і ачыс Кокошкін меөн зев дөвөлен. Сылы вөлі һімкод, мыҗ ме ег мун һекытчө, а вескыда јавітчі сы дінө да ег понды венһыны тајө плутыскөд, коді пөлучітіс медалсө. да, һекодкөд һемтор ез ло, і ставсө вөчөма сещөм лөсыда, мыҗ і воҙө вылө повны һемтор, но ічөтік суһсытөмтор ем-на міјан сајын. Міјанлы колө вөчны Кокошкін моз-жө тактічноја да кужөмөн, ассанһым помавны делөсө сігі, медем воҙө вылө та серті мездыны аһнымөс вічыстөмторјыс. Ем јешцө өті морт, кодкөд абу-на помалөма делөсө. Ме шуа радөвөј Постһников јылыс. Сіјө өнөһ-на карцерын, арестын, і сіјө, төдөмыс, мајшасө, вічысө, мыҗ сыкөд лоө. Колө помавны і сылыс мучітчөмсө.

— да, пөра!—шуіс радлігтыр Міллер.

— Но, дерт-жө, тіјанлы тајө медеа бур вөчны: ыстөј, пөжалујста, өні-жө казармаө мортөс, чукөртөј ассыныд ротатө, петкөдөј радөвөј Постһниковөс арестыс да накажітөј сійөс стрөј воһын кыксо розгаөн.

дАСКОЈМӨд ГЛАВА

Міллер чујміс да заводітіс сорнітны Свінјінкөд, медем прөститны і радөвөј Постһниковөс, коді і сытөг-һын јона страдајтіс, кор вічыысіс карцерын, мыҗ

сыкдд лоо; но Свинјин гөрдөдич да ез весиг лез по-
мавны сорнисö Миллерлы.

— Оз позь,—шуис сижö,—тајос ти еновтöј: ме ти-
жанлы толкө-на виставли такт жылыс, а ти пыр-жö
заводитинныд безтактној сорни! Еновтöј тајос!

Свинјин вежис гөлөс шысö официальной кос сорни
вылө и стрöга шуис:

— А сы вöсна, мыј тајö фелöас ти и асныд абу
чик правöс и дажö зев мыжаöс, сыпонда, мыј тын ем
воженнöј мортлы лöсавтöм небыдлун, и тајö сузсы-
тöмторжыс тијан карактерын петкөдчö тијан подчи-
ноннöјжас вылын; сыпонда ме приказывајта тијанлы
аслыныд участвуютны екзекуција ¹⁾ вылын да визöдны,
медым нöјтöма вöли кыз следујтö.. кыз позö стрö-
га. Та могыс щöктöј, медым розгаөн нöјтисны арми-
јаыс воём том салдатјас, вылөн воыгјас, а старикјас
мијан ставныс та серти заразитчöмаöс гвардејскöј ли-
берализмөн: најö жортнысö оз кучкавны, кызи колö,
а сöмын пыщјассö мыш вывгыс полошитасны. Ме
вола ачым да визöдла, кущöма мыжаöс „вöчыштас-
ны“.

Началниклыс кущöмкö служебнöј приказ не вöч-
ны, ферт, оз вöли позь, и небыд сölöма Николаж Ива-
нович Миллерлы ковмис стöч исполнитны баталјоннöј
командирсаң пöлучитöм приказсö.

Рота вöли сувтöдöма Измајловскöј казармајас
дворö, розгајас вайöма запасыс вель уна, и карцерыс
петкөдöм радöвöј Постниковöс вöли „вöчыштöма“
зев усерднöја армијаыс вылөн воём том жортјасөн.
Тајö гвардејскöј либерализмөн шыктöм жöзыс тыр-

¹⁾ Екзекуција—нöјтöм.

Рота воли сувтѣбѣма Измајловскѣй казармајас дворѣ, а розгајас вајѣма
запасыѣ.

бура течісны сы мыш вылө ставсө, мыжда урчитома вөлі сылы баталјоннөј командірсан. Сесга накажітөм Постніковөс лептісны да сіјө шыңел вылас-жө бурещ, код вылын сіјөс нөјтісны, нуісны полковөј лазаретө.

ДАСҢОЛӨД ГЛАВА

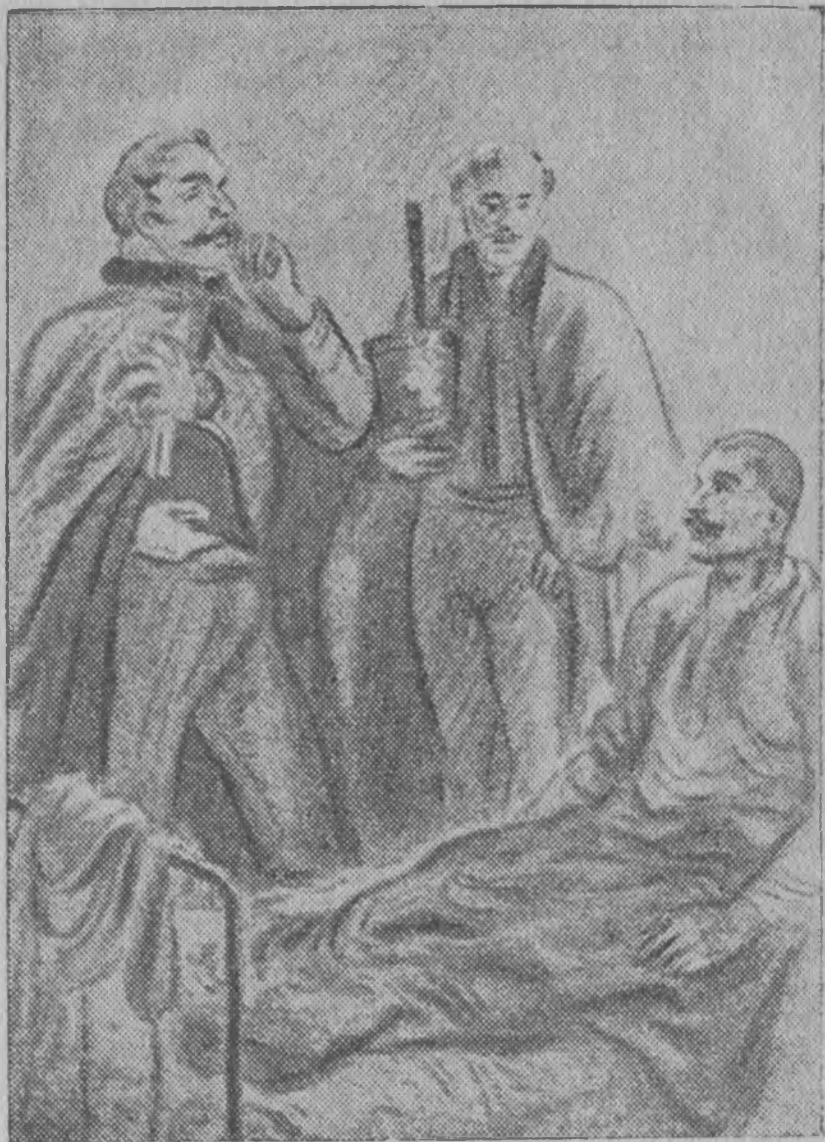
Баталјоннөј командір Гвинјін, екзекуціја вөчөм жылыс донесеніје пöлучитөм бөрын, пырыс-пыр-жө бат моз воіс відлыны Постніковөс лазаретө да зев лубө пырыс ас сіннас аззис, мыј приказ сылыс ісполнитөма стөч сіз, кызі вөлі колө. Небыд сөлөма да нервнөј Постніковөс вөлі „вөчыштома“, кыз следуйтө. Гвинјін коли зев дөвөлен да щөктіс сетны асаңыс накажітөм Постніковлы пунт сакар да четверт чај, медым сіјө верміс чөсмасны лечітчігас. Кожка вылын кујлігөн Постніков кывліс тајө приказсө чај жылыс да шуіс:

— Зев дөвөлен, ваше высокородіје, аттө теныд бат мілөст вөчөмыд вылө.

да сіјө і збыл вөлі „дөвөлен“, өд кујім лун чөж карцерад пукалігөн сіјө віччысіс јона локжыктор. Кыксо розгаыд секса чорыд кад серті вөлі немтор-на сещөм наказаніјејас дінын, кущөмөс терпілісны јөзыс војеннөј суд пріговорјас серті.

ДАСВІТӨД ГЛАВА

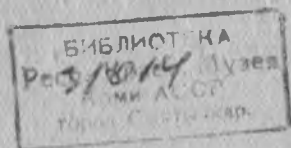
Радөвөј Постніковлөн подвігыс гусөнікөн паскаліс разнөј кружокјасті столицаын. Столицаыд сіјө кадас, кор печатлөн гөлөсыс ез вөв тырмымөн, нокыліс помтөм сплетнајасөн. Вомыс вомө ветлігад,

— Зев доволн, ваше высокородіє, атьб теныд бат милост вѣчѣм-
нд выло.

настојашщѡј геројслѡн—салдат Постніковлѡн—ні-
мыс воші, і ачыс лѡбмторјыс паскаліс да лѡі зев
інтереснѡј роман сама.

Горнітісны, быттѡ-пѡ дворецлан Петропавлов-
скѡј крепостла дорсан вартчѡ вѡлѡм кущѡмкѡ не-
обыкновеннѡј морт; а дворец дорын сулалыс ѡтї
часѡвѡј лыѡма вартчыссѡ да ранїтѡма, а сетї муныс
інвалїднѡј офіцер ускѡдчѡма ваас да спасїтѡма сїјѡс,
мыјыс і пѡлучїтіс: ѡтїкыс—заслужїтѡм награда, а
мѡдыс—заслужїтѡм наказанїе.

Н. ЛЕСКОВ—ЧЕЛОВЕК НА ЧАСАХ

СОКРАЩЕННЫЙ ТЕКСТ ДЛЯ ДЕ-
ТЕЙ МЛАДШЕГО И СРЕДНЕГО ВОЗ-
РАСТА

(на коми языке)

Редактор *П. Доронин*. Техредактор
О. Размыслова. Рисунки Дехтерева.
Издание № 12. Уполномоченный Глав-
лита № 1749. Заказ № 832. Тираж 2000
экз. Печат. листов 2. Авторских 35.000
знак. Сдано в производство 1-IV-37 г.
Подписано к печати 10-V-37г.

Типография УМП, гор. Сыктывкар,
Коми АССР, Дом печати.

КОМИ ГОСУДАРСТВЕННОЙ ИЗДАТЕЛЬСТВО

ИЧӖТ ДА ШӖР АРЛЫДА ЧЕЛӖАҖАСЛЫ БИБЛЮТЕКА

„КҢИГА БӖРГА КҢИГА“

1. ПУШКИН—Зарни чери жылыс мојдкыв.
2. ПУШКИН—Поп да сылӧн Казак Балда жылыс мојдкыв.
3. ПУШКИН—Цар Салтан жылыс мојдкыв.
4. ПУШКИН—Кулӧм царевна да Сизӧм багатыр жылыс мојдкыв.
5. ЖУКОВСКИЈ—Сапӧга кан.
6. КРЫЛОВ—БаснаҖас.
7. ЛЕРМОНТОВ—Ашк-Кериб.
8. ТОЛСТОЈ Л.—Акула.
9. ТОЛСТОЈ Л.—Булька.
10. ТОЛСТОЈ Л.—Филӧпок.
11. НЕКРАСОВ—Генерал Топтыгин.
12. НЕКРАСОВ—Мазај ӊед да кӧчҖас.
13. ТУРГЕНЕВ—Бежин луг.
14. ТУРГЕНЕВ—Бир'ук
15. ТУРГЕНЕВ—Муму.
16. ТУРГЕНЕВ—Перепелка.
17. ЧЕХОВ—Ваька.
18. ЧЕХОВ—Вӧв фамилья.
19. ЧЕХОВ—ӊетинкаҖас.
20. ЧЕХОВ—Jeҗыд кымӧс.
21. ЧЕХОВ—Пышҗыс.
22. ГОР'КИЈ—Архип ӊед да Льянка
23. ГОР'КИЈ—ЧелӖаҖас.
24. КУПРИН—Jeҗыд пон.
25. КУПРИН—Гамбринус.
26. ЛЕСКОВ—Часӧвӧј.
27. ГРИГОРОВИЧ—Гуттаперчевӧј ӊетинка.
28. ГАРШИН—Лягуша-путешественьица.
29. ГАРШИН—Сигнал.
30. КОРОЛЕНКО—Иӧбӧм ӊетинка.
31. МАМИН-ГИБИР'АК—Руд сылӧ.
32. МАМИН-ГИБИР'АК—Стуӊонӧј ју дорса керка
33. МАМИН-ГИБИР'АК—Кыҗыс Јемел.
34. ГЕНКЕВИЧ—Музыкант Јанко
35. КИПЛИНГ—Слӧн пи.
36. ЛОНДОН—Киш жылыо сказањије.
37. ЛОНДОН—Кӧјин.
38. СЕТОН-ТОМПСОН—Орӧм пель.
39. СЕТОН-ТОМПСОН—Чинк.
40. СЕТОН-ТОМПСОН—Ручлӧн семја.
41. АНДЕРГЕН—Ҋујмовочка.
42. АНДЕРГЕН—Озыс салдат.
43. АНДЕРГЕН—ӊикӧј јуӊҖас.
44. АНДЕРГЕН—Тывкӧрт.
45. АНДЕРГЕН—Шуда колошиҖас.
46. АНДЕРГЕН—Принцесса да Порсвиҗыс.
47. РОБЕРТС—Зоњи да Кид.

КОМІ ГОСУДАРСТВЕННӨЙ ИЗДАТЕЛЬСТВО

ИЧӨТ ДА ШӨР АРЛЫДА ЧЕЛӘФЯСЛЫ БИБЛЮТЕКА

„КҢИГА БӨРСА КҢИГА“

48. РОБЕРТС—Нывка да ош пи.	71. МАЈАКОВСКИЈ—Мыџи кәсја лоны.
49. РОБЕРТС—Кањ Робинзон.	72. БАГРИЦКИЈ—Ңығлән кок туј.
50. Гиндбад—мореплаватель (мојдкыв)	73. БАГРИЦКИЈ—Мордвинлән звезда.
51. Комі мојдкывјас.	74. Островскиј Н.—Гудок.
52. Ңенецкөј мојдкывјас.	75. УЉАНОВА М.—Ңенін жылыс вистјас.
53. ГРИММ—Бременса музыкантјас.	76. ФАДЕЈЕВ—Метелица.
54. ГРИММ—Храбрөј портнөј.	77. БЕДНЫЈ &—Баснајас.
55. ГРИММ—Мојдкывјас.	78. КАТАЈЕВ—Узбөм.
56. УЈДА—Ңелло да Патраш	79. ПАУСТОВСКИЈ—Көчлән лапјас.
57. УЈДА Сәеп.	80. ПРИШВИН—Јарик
58. ГАУФ—Карлык Ныр.	81. БІАНКИ—Медбөрја лыјбөм.
59. ГАУФ—Калиф Аист	82. БІАНКИ—Вөрын војутөм.
60. ГАУФ—Ичөт Мук.	83. НОВИКОВ-ПРИБОЈ—Зыбунјас пөвсын.
61. АФАНАСЈЕВ—Љагуша-Царевна.	84. ЖИТКОВ—Мангуста.
62. АФАНАСЈЕВ—Кызі мужик баринөс велдөс.	85. ЖИТКОВ—Обезјана жылыс.
63. АФАНАСЈЕВ—Јөз ныщкыс бостөм роч мојдкывјас.	86. КАГГИЉ—Особөј отрадса ош.
64. Мудер Алдар-Кос (Казахскөј мојдкыв)	87. КАГГИЉ—Вошөм класс
65. Охик (Армјанскөј мојдкыв)	88. КАГГИЉ—Турецкөј бутсы.
66. Аладдин да волшебнөј лампа (Арабскөј мојдкыв)	89. Гајдар—Војеннөј тайна жылыс.
67. Али-Баба да җеламын рөзбојнык (Арабскөј мојдкыв)	90. ГАЈДАР—Ңөлдө блиндаж.
68. ХАРРИС—Кролик-Вок.	91. ТИХОНОВ—Чөрт.
69. РОЛЛАН—Жан Кристоф.	92. Михалков—Јортјас.
70. ТОЛСТОЈ А.—Желтухин.	93. ФРАКРМАН—Ылыс граница динын.